JOMSD

Journal of Organizational Management and Social Development

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม

Research Article

Community economic development through crop rotation: A case study of cassava cultivation in post-harvest rice fields in Ban Non Sawan community, Khok Takhian sub-district, Kab Choeng district, Surin province

Phra Maha Sombat Thanwaro[1] Ekkarat Maphadung[1*] Phra Wirasak Chandavangso[1] Phrakhru Satugitgosol[1] and Phra Pratchaya Chayawuttho[1]

[1]Mahachulongkhonrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand

[*]Corresponding author. E-mail: eakarut5544@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the community's need for government agencies to support the development of the community economy through crop rotation and 2) the process of the community that has rotated crops and planted cassava in the rice field after the harvest season. This study is qualitative research. The key informants are sub-district farmers, community leaders, and people who plant cassava in the rice field after the harvest season, totaling 30 people. The research instrument was an interview form. The content analysis and descriptive presentation of the data were conducted. The research results found that 1) the development of the community economy through crop rotation is a potential approach to generate income for the community. However, for this operation to be successful, the community needs support from government agencies in many areas, including financial support, seedlings, and fertilizers, as well as knowledge about crop rotation, plant care techniques, and appropriate use of fertilizers and chemicals. 2) The process of the community that has rotated crops and planted cassava in the rice field after the harvest season found that grouping will result in division of labor, reduce the workload of each person, and increase employment opportunities in the community, cassava harvesting requires a lot of labor, grouping allows a large number of people to work at the same time, it helps to finish the harvest faster and promotes unity and good relationships among the people in the community, working together helps to build trust and interdependence in the community.

Keywords: Community Economic Development, Crop Rotation, Cassava

รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 1 ตุลาคม 2567

Received 16 July 2024; Revised 28 September 2024; Accepted 1 October 2024

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน: กรณีศึกษาการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวของชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

พระมหาสมบัติ ฐานวโร[1] เอกรัตน์ มาพะดุง[1*] พระวีรศักดิ์ จนฺทวโส[1] พระครูสาธุกิจโกศล[1] และ พระปรัชญา ชยวุฑฺโฒ[1]

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ประเทศไทย

[*]Corresponding author. E-mail: eakarut5544@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน และ 2) กระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้ปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว รวมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนแต่เพื่อให้การดำเนินการนี้ประสบความสำเร็จ ชุมชนต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในหลายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านทุนการสนับสนุน ด้านท่อนพันธ์และปุ๋ยรวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียน เทคนิคการดูแลพืช การใช้ปุ๋ยและสารเคมีอย่างเหมาะสม 2) กระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว พบว่า การรวมกลุ่มจะทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำลดภาระงานของแต่ละคน และเพิ่มโอกาสในการจ้างงานในชุมชน การเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังต้องใช้แรงงานมาก การรวมกลุ่มช่วยให้มีคนทำงานพร้อมกันในปริมาณมาก ทำให้การเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นได้เร็วขึ้นและเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความสร้างความสามัคคีและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การทำงานร่วมกันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการพึ่งพากันในชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, การปลูกพืชหมุนเวียน, มันสำปะหลัง

© 2024 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชน โดยการปลูกพืชหมุนเวียนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเป้าหมายนี้ การปลูกพืชหมุนเวียนช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและปรับปรุงคุณภาพดิน การสลับปลูกพืชต่าง ๆ ในแต่ละฤดูจะช่วยป้องกันการใช้ทรัพยากรดินจนเกินไป ลดการสะสมของโรคและแมลงศัตรูพืช และเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร นอกจากนี้ การปลูกพืชหมุนเวียนยังช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรโดยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรและสภาพอากาศที่แปรปรวนการสลับปลูกพืชที่เหมาะสมสามารถเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี ซึ่งจะช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศในท้องถิ่น นอกจากนี้ การมีระบบการปลูกพืชหมุนเวียนที่มีประสิทธิภาพยังช่วยสร้างงานและเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะให้กับคนในชุมชน เกษตรกรสามารถเรียนรู้และปรับใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการเกษตร ทำให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน (อนุรัตน์ อนันทนาธร, 2563)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชนในท้องถิ่นการปลูกพืชหมุนเวียนช่วยเพิ่มความหลากหลายทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ชาวบ้านสามารถปลูกพืชหลายชนิดในรอบปี ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาพืชชนิดเดียว ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากราคาตลาดที่ผันผวนและผลกระทบจากสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน การนำเอาการปลูกพืชหมุนเวียนมาใช้เป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มรายได้และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพืชเศรษฐกิจชนิดเดียว บทความนี้จะศึกษาเกี่ยวกับกรณีการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวของชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจของการนำหลักการปลูกพืชหมุนเวียนมาใช้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน (ชโนภาส ชนลักษ์ดาว และคณะ, 2567)

ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการทำการเกษตร แต่เนื่องจากการปลูกข้าวเป็นกิจกรรมหลักของเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาและทรัพยากร ดังนั้นการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น มันสำปะหลัง ในช่วงเวลาหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว จึงเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร นอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงสภาพดินและลดความเสี่ยงจากการเกิดโรคพืชหรือศัตรูพืชที่มักเกิดขึ้นจากการปลูกพืชชนิดเดียวต่อเนื่องการศึกษานี้จะนำเสนอผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงวิธีการที่ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ใช้ในการจัดการทรัพยากรและเทคนิคการเกษตรที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จและข้อจำกัดของการปลูกพืชหมุนเวียนในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีสภาพภูมิประเทศและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน (เบญญาดา กระจ่างแจ้งและคณะ, 2567)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนในกรณีศึกษาของชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เพราะเห็นว่ามีความสำคัญกับชาวบ้าน โดยเฉพาะการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ซึ่งช่วยให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินตลอดทั้งปี การปลูกมันสำปะหลังเป็นทางเลือกที่ดีเนื่องจากเป็นพืชที่มีตลาดรองรับและปลูกง่ายในสภาพแวดล้อมท้องถิ่น การหมุนเวียนพืชชนิดนี้ยังช่วยฟื้นฟูดินและลดปัญหาวัชพืช เพิ่มผลผลิตและคุณภาพของดินสำหรับการปลูกข้าวในฤดูกาลถัดไป อีกทั้งยังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านความร่วมมือและการแบ่งปัน ทำให้ชาวบ้านสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน
2. เพื่อศึกษากระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยรายละเอียดของการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรตำบล 1 คน ผู้นำชุมชน 4 คน ประชาชนผู้ปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวของชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียนอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์จำนวน 25 คน รวม 30 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นมาคือแบบสัมภาษณ์ สำรับใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ สถานที่จริงด้วยตนเอง จำนวน 30 ชุด

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขโดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับเนื้อหาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน กรณีศึกษาการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวและเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการคิดคำถามสัมภาษณ์

2) ยกร่างแบบสัมภาษณ์

3) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยตรวจสอบ

4) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

5) ปรับปรุง แก้ไข

6) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

7) ชี้แจงโครงการวิจัยและความสำคัญของการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนนำไปสู่การวางแผนในการทำวิจัย

ระยะที่ 2 ศึกษากระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

ระยะที่ 3 การทำวิจัยคือการดำเนินตามแผนงานวิจัยที่กำหนดการวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยดำเนินการดังนี้

1) การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลโดยทั่วไปและการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการที่ให้ภาครัฐให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวและเพื่อพัฒนากระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 ท่าน

3) รวบรวมข้อมูลการวิจัยนำมาวิเคราะห์

4) เสนอแนะแนวทางในการกระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสารประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือด้านความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน และกระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน พบว่า

ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนผ่านการปลูกพืชหมุนเวียน เนื่องจากการปลูกพืชหมุนเวียนมีประโยชน์หลายด้าน เช่น การเพิ่มความหลากหลายของพืชผล ลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาพืชชนิดเดียว และช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ชุมชนต้องการให้รัฐสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านการเงินการจัดหาแหล่งทุนหรือการสนับสนุนงบประมาณสำหรับเกษตรกรในการซื้อท่อนพันธุ์มันสำปะหลังเป็นการลงทุนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภาคการเกษตรของประเทศ ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังที่มีคุณภาพสูงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเพาะปลูกมีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตที่ดีขึ้น ด้วยงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรสามารถเข้าถึงท่อนพันธุ์ที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลง รวมถึงมีศักยภาพในการให้ผลผลิตที่สูงขึ้น การสนับสนุนนี้ยังช่วยลดภาระทางการเงินของเกษตรกร ทำให้สามารถเริ่มต้นหรือขยายกิจการได้อย่างมั่นคง นอกจากการสนับสนุนในการซื้อท่อนพันธุ์แล้ว การจัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้ปุ๋ยที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ปุ๋ยที่มีคุณภาพและใช้อย่างถูกวิธีจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงให้กับต้นมันสำปะหลัง ทำให้เติบโตได้ดีและมีผลผลิตที่มีคุณภาพสูง การสนับสนุนนี้อาจมาในรูปแบบของการให้ปุ๋ยในราคาที่ถูกลง หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูก ซึ่งเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้กับเกษตรกร ช่วยให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกมันสำปะหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาคการเกษตรของประเทศ การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง ให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังช่วยเพิ่มปริมาณผลิตภัณฑ์การเกษตรที่มีคุณภาพให้กับตลาด ทั้งนี้ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม โดยเฉพาะในด้านการส่งออกผลิตภัณฑ์การเกษตร

2. กระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวพบว่า

กระบวนการปลูกพืชหมุนเวียนในชุมชนที่มีการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวเป็นวิธีการที่ชาวนาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของที่ดินและรายได้ในช่วงเวลาที่ไม่ได้ทำการเกษตรหลัก การปลูกพืชหมุนเวียนหมายถึงการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ บนที่ดินเดียวกันในช่วงเวลาต่าง ๆ ของปี โดยเฉพาะหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งจะมีช่วงเวลาว่างที่ดินสามารถนำมาใช้ปลูกพืชอื่น ๆ ได้ ในกรณีนี้ชาวนาจะเลือกปลูกมันสำปะหลังซึ่งเป็นพืชที่ไม่ต้องการน้ำมากและสามารถเจริญเติบโตได้ดีในช่วงฤดูแล้งขั้นตอนแรกของกระบวนการนี้เริ่มต้นด้วยการเตรียมดินหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จสิ้น ชาวนาจะทำการเก็บเกี่ยวฟางข้าวและทำการไถพรวนดินเพื่อให้ดินมีความร่วนซุย ซึ่งเป็นการเตรียมดินให้พร้อมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง ในขั้นตอนนี้การเพิ่มปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ลงในดินเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและเตรียมพร้อมให้มันสำปะหลังได้รับสารอาหารที่เพียงพอหลังจากเตรียมดินเสร็จสิ้น ชาวนาจะทำการปลูกมันสำปะหลังโดยการหยอดเมล็ดหรือวางท่อนมันสำปะหลังลงในร่องที่ได้เตรียมไว้ การปลูกมันสำปะหลังในช่วงนี้จะเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากมันสำปะหลังสามารถเติบโตได้ดีในช่วงฤดูแล้งที่ไม่ต้องการน้ำมาก การปลูกมันสำปะหลังยังช่วยปรับปรุงโครงสร้างดินและเพิ่มความหลากหลายของพืชในพื้นที่ ทำให้ดินมีความสมดุลและลดการเกิดโรคพืช

การรวมกลุ่มแรงงานในชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น การปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยว เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเพิ่มประสิทธิภาพใน

การผลิต ในชุมชนเกษตรกรที่เน้นการปลูกพืชหมุนเวียน การรวมกลุ่มแรงงานช่วยให้เกิดการประสานงานในการทำงานและการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันการรวมกลุ่มแรงงานเริ่มต้นจากการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรที่มีความสนใจและมีเป้าหมายร่วมกัน กลุ่มนี้จะมีการประชุมเพื่อวางแผนการปลูกพืชหมุนเวียน รวมถึงการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลัง การสร้างกลุ่มทำให้เกษตรกรสามารถช่วยกันในการเตรียมดินปลูกพืช และดูแลรักษาแปลงปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตเนื่องจากสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น เครื่องมือการเกษตรและแรงงานในขั้นตอนการปลูกมันสำปะหลัง กลุ่มแรงงานจะทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก ไปจนถึงการเก็บเกี่ยว เมื่อเกษตรกรทำงานร่วมกัน จะสามารถทำงานได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้แรงงานร่วมกันยังช่วยลดภาระงานของแต่ละคนและเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการปลูกพืชการรวมกลุ่มแรงงานยังส่งผลดีต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน เกษตรกรสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะในการทำการเกษตร การมีความร่วมมือที่ดีในกลุ่มแรงงานยังทำให้เกิดความสามัคคีและความเชื่อมั่นในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การกระจายรายได้ในชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม กระบวนการนี้ช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและรายได้ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมการกระจายรายได้ในชุมชนเริ่มจากการสร้างโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ภายในชุมชนอาจมีการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่มีความยั่งยืน การส่งเสริมการผลิตสินค้าและบริการท้องถิ่น หรือการสนับสนุนธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ การฝึกอบรมและการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มรายได้ของประชาชนในชุมชนนอกจากการสร้างโอกาสในการทำงานแล้ว การกระจายรายได้ยังเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการพัฒนาชุมชน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน การพัฒนาแหล่งน้ำ และการจัดตั้งสถานพยาบาล ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชนก็เป็นสิ่งสำคัญในการกระจายรายได้ กลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรสามารถช่วยให้สมาชิกมีอำนาจในการต่อรองราคาสินค้าและบริการ และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น การทำงานร่วมกันในลักษณะนี้ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้สุทธิของสมาชิก นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนต่าง ๆ ยังช่วยเสริมสร้างการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในระดับภูมิภาค

อภิปรายผล

ความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียน พบว่า ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ได้แสดงความต้องการที่จะให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการ ปลูกพืชหมุนเวียน ความต้องการนี้มีความสำคัญและมีเหตุผลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและมีความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านต่างๆ เช่น การให้ความรู้และอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการปลูกพืชหมุนเวียน การจัดหาปัจจัยการผลิต เช่นท่อนพันธุ์ของมันสำปะหลังและปุ๋ย การสนับสนุนด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิต ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการพัฒนาตนเองสามารถสร้างงานและโอกาสให้กับคนในชุมชน ช่วยลดการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่ต้องไปหางานในเมืองใหญ่ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับ ชุติพงศ์ คงสันเทียะ และคณะ (2566) ศึกษาการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในบริบทของระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียนทางการเกษตร: กรณีศึกษา บ้านจำปา หมู่ที่ 10 ตำบลเชียงยืน

อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานีพบว่าพบว่า การออกแบบระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนได้มีการพัฒนาแผนนโยบายสาธารณะออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ (1) ระยะความเข้มเข็งของกลุ่มสัมมาชีพในชุมชน (2) ระยะการสร้างนวัตกรรมระบบหมุนเวียนทางการเกษตรในชุมชน (3) ระยะการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรภายนอกชุมชนอย่างบูรณาการและ (4) ระยะการขยายผลสู่ต้นแบบนวัตกรรมระบบหมุนเวียนทางการเกษตร ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการทดสอบประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนดังกล่าวกับเกษตรกรรายอื่น ๆ และต่อยอดสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนทางการเกษตรแบบองค์รวมทั้งชุมชน สอดคล้องกับนภาพรรณ พัฒนฉัตรชัย และคณะ (2566) ศึกษาการขับเคลื่อนชุมชนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนชายแดนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาต้นแบบการขับเคลื่อนชุมชนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนพบว่าควรเริ่มด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน และมุ่งเน้นการให้ความรู้ การตระหนักถึงทรัพยากรชุมชน และการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน และควรจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันในชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และสร้างเครือข่ายการดำเนินงานภายในและภายนอกชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพึ่งพาอาศัยกันในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กระบวนการของชุมชนที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวพบว่า ชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ มีกระบวนการทำงานในชุมชนโดยการรวมกลุ่มลงแรงในการปลูกมันสำปะหลังช่วยให้มีการจ้างงานในชุมชน สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต ตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา จนถึงการเก็บเกี่ยว ซึ่งช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้เสริมจากการทำงานในกลุ่มเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพราะการทำงานร่วมกันในรูปแบบกลุ่มสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ สมาชิกในกลุ่มสามารถแบ่งปันทรัพยากร เช่น เครื่องมือการเกษตร ปุ๋ย และสารเคมี รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการปลูกพืชที่ดี ทำให้การปลูกมันสำปะหลังมีประสิทธิภาพและผลผลิตสูงขึ้นช่วยรลดต้นทุนการผลิตนอกจากนี้ยังมีการเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนจากภาครัฐ กลุ่มเกษตรกรมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนหรือการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เช่น การขอสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำ การได้รับการฝึกอบรมและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนในเรื่องการตลาดและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการทำงานร่วมกันในกลุ่มช่วยสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน สมาชิกกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและมีศักยภาพในการพัฒนามากขึ้น สอดคล้องกับ ประทีป อูปแก้ว (2562) ศึกษาการปลูกพืชสลับเพื่อมูลค่าในแปลงมันสำปะหลังพบว่าการปลูกมันสำปะหลังร่วมกับพืชตระกูลถั่วเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง สอดคล้องกับ อาศยา เพ็ชรผุดผ่อง (2560) ศึกษาแนวทางแก้ปัญหา มันสำปะหลังกรณีศึกษาในอำเภอกบินทร์บุรีจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า โดยส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ของตนเองในการปลูกมันสำปะหลังและเกษตรกรได้รับความรู้การปลูกมันสำปะหลังจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร และการขอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การบริหารจัดการในการ วางแผน ด้านสภาพแวดล้อมของการเพาะปลูกมันสำปะหลังของกลุ่มเกษตรกร

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชน ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณีศึกษาของชุมชนบ้านโนนสวรรค์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งได้ใช้วิธีการปลูกมันสำปะหลังในนาข้าวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวซึ่งช่วยให้ชาวนาสามารถใช้ที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพในช่วงเวลาที่ไม่ได้มีการปลูกข้าว การปลูกมันสำปะหลังเป็นพืชหมุนเวียนไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับชาวนาในช่วงเวลาที่ไม่ได้ปลูกข้าวแต่ยังช่วยปรับปรุงคุณภาพของดินและ

ลดการพึ่งพาเคมีเกษตร เนื่องจากมันสำปะหลังเป็นพืชที่ต้องการการดูแลรักษาน้อยและสามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินที่หลากหลายการรวมกลุ่มแรงงานในชุมชนเพื่อปลูกมันสำปะหลังยังเสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือภายในชุมชน ชาวนาสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ รวมถึงช่วยกันในการทำงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา ไปจนถึงการเก็บเกี่ยว การทำงานร่วมกันในลักษณะนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต ทำให้ชาวนาสามารถเพิ่มรายได้สุทธิของตนเองได้มากขึ้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนยังมีผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การปลูกมันสำปะหลังช่วยรักษาความสมดุลของดินและลดการกัดเซาะของดินในพื้นที่นา การปลูกพืชหมุนเวียนยังช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่เกษตรและลดความเสี่ยงจากโรคพืชและศัตรูพืชสรุปได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนกรณีศึกษาของชุมชนบ้านโนนสวรรค์ เป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชน ทำให้ชาวนาในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1หน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น การปลูกมันสำปะหลังหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว การจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะการจัดการดิน น้ำ และการดูแลรักษาพืชหมุนเวียน รวมถึงการให้คำปรึกษาและแนะนำวิธีการเพิ่มผลผลิตอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มรายได้และลดความเสี่ยงในการทำเกษตรแบบดั้งเดิม

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีโครงการสนับสนุนทางการเงินและการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับเกษตรกรที่ต้องการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น การปล่อยกู้ดอกเบี้ยต่ำหรือการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในการซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และอุปกรณ์ที่จำเป็น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรวิจัยการเปลี่ยนแปลงรายได้ของเกษตรกรและครอบครัวในชุมชนที่เกิดจากการสร้างงานของคนในชุมชน

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการสร้างงานและโอกาสในการจ้างงานเพิ่มเติมในชุมชนเพื่อยกระดับความมั่นคงของชุมชน

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและการสร้างแบรนด์สำหรับมันสำปะหลังจากชุมชนในการเพิ่มรายได้

เอกสารอ้างอิง

ชโนภาส ชนลักษ์ดาว, วฤชา ประจงศักดิ์, รัศมี แสงศิริมงคลยิ่ง และธัชชา รัมมะศักดิ์. (2567). สถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพ พ. ศ. 2566. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(6), 1068-1086.

ชุติพงศ์ คงสันเทียะ, ณัฏฐานุช เมฆรา และสุทธิดา จันทร์ดวง. (2566). การพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นในบริบทของระบบเศรษฐกิจ หมุนเวียนทางการเกษตร: กรณีศึกษาบ้านจำปาหมู่ที่ 10 ตำบลเชียงยืน อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 42(1), 71-85.

นภาพรรณ พัฒนฉัตรชัย, นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์, ธราธร ภูพันเชือก, ณภัทชา ปานเจริญ, นฤมล วลีประทานพร, อรุโนทัย อุ่นไธสง และณัฐวุฒิ ใจกล้า. (2566). การขับเคลื่อนชุมชนด้วยแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อเพิ่ม

คุณค่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนชายแดนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาอำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(2), 23-42.

เบญญาดา กระจ่างแจ้ง, ญาณิน พัดโสภา และ อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์. (2567). แบบจำลองข้อมูลปัญหาการปลูกมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 95-108.

ประทีป อูปแก้ว. (2562). การปลูกพืชสลับเพื่อมูลค่าในแปลงมันสำปะหลัง (รายงานการวิจัย). สระแก้ว: มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.

อนุรัตน์ อนันทนาธร. (2563). การประเมินผลการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 3(1), 61-74.

อาศยา เพ็ชรผุดผ่อง. (2560). แนวทางแก้ปัญหามันสำปะหลังกรณีศึกษาในอำเภอกบินทร์บุรีจังหวัดปราจีนบุรี (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.